

Feedback
conceptvisie
BURGERSCHAP

curriculum.nu

VANDAAG WERKEN AAN HET ONDERWIJS VAN MORGEN

Reactieformulier Curriculum.nu visie

Negen ontwikkelteams, leraren en schoolleiders werken aan de actualisatie van het curriculum voor alle leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs. Dit doen zij niet alleen, zij gaan in gesprek en vragen feedback op tussenproducten aan o.a leerlingen, ouders, (ontwikkel)scholen, leraren, schoolleiders, schoolbestuurders, vakverenigingen, lerarenopleiders, vervolgonderwijs, voorschoolse educatie, maatschappelijke organisaties, de wetenschap, en het bedrijfsleven. De ontwikkelteams werken het komend jaar in vier ontwikkelsessies en verzamelen tussen deze sessies hun feedback op tussenproducten. Uw feedback is van belang voor het ontwikkelteam om tussenproducten te verrijken.

Ontwikkelteam Burgerschap heeft de eerste ontwikkelsessie achter de rug (14-16 maart) en heeft daarin een conceptvisie opgesteld voor het leergebied. Voorliggend formulier is bestemd voor het meegeven van feedback op deze conceptvisie namens een groep of vanuit een bijeenkomst. Het ontwikkelteam heeft een aantal vragen geformuleerd en stelt uw reactie zeer op prijs.

De consultatievragen hebben als doel de conceptvisie completer te maken, aan te scherpen en te verhelderen.

Vult u de antwoorden op de vragen in die relevant zijn voor u of uw organisatie. Gelieve per vraag de antwoorden beknopt te formuleren. Onderaan kunt u eventuele overige opmerkingen toevoegen. Anonieme reacties worden niet gebruikt.¹ Het staat u vrij om voor meerdere leergebieden feedback te geven en een formulier in te sturen.

U kunt dit reactieformulier mailen naar: **consultatie@curriculum.nu**

Dit kunt u doen tot en met woensdag 25 april 9.00 uur.

¹Zie ook regels voor reactie op www.curriculum.nu

ALGEMENE GEGEVENS

We vragen u om de algemene gegevens hieronder zo goed mogelijk in te vullen. Deze gegevens hebben de ontwikkelteams nodig om een goed beeld te krijgen van wie ze de feedback krijgen.

Contactgegevens indiener

Naam

e-mail*

Telefoonnummer*

**Uw reactie op de vragen wordt openbaar gemaakt, contactgegevens worden niet openbaar gemaakt*

Naam organisatie/ groep/ bijeenkomst

Ik reageer namens de organisatie n.v.t.

Bijeenkomst(en) plaatsgevonden op/ reacties verzameld op (datum):

Aantal personen deelgenomen aan het tot stand komen van de reactie: personen

Aantal en achtergrond van de deelgenomen personen aan de reactie

☐ ____ leerlingen	☐ ____ pedagogisch medewerkers / leraren uit het aansluitend onderwijs:
☐ ____ ouders	☐ ____ peuterspeelzalen/ kinderdagverblijf
☐ ____ po-leraren	☐ ____ MBO
☐ 6 vo-leraren	☐ ____ HBO
☐ 6 wetenschappers / experts	☐ ____ WO
☐ 4 lerarenopleiders	☐ ____ Anders, nl.: ____

REFLECTIE OP TUSSENPRODUCTEN.

Probeer uw antwoord zo beknopt mogelijk te verwoorden en te voorzich van argumentatie. (max 200 woorden)

In hoeverre maakt de visie voldoende duidelijk wat de relevantie is van burgerschap in het onderwijs?

Ja, dit wordt goed duidelijk. Het is wat ons betreft geen vraag of burgerschap relevant is voor het onderwijs.

Tot op welke hoogte is burgerschap als leergebied in de visie voldoende afgebakend?

Er wordt nergens duidelijk gesteld wat nu wel bij burgerschap hoort en wat niet. Burgerschap komt in meerdere vakken en meerdere leergebieden voor. Door het ontbreken van een koppeling tussen burgerschap en (kennis van/binnen) andere leergebieden is niet duidelijk wat het ontwikkelteam zelf als grens trekt rondom burgerschap.

We kunnen ons vinden in de benoeming van een 'domein' (zie volgende vraag) van burgerschapsvorming waarin de doelen helder geformuleerd worden, maar die in de verschillende schoolvakken tot uiting komen. Het wordt erg verwarrend als het leergebied 'burgerschap' aan gaat geven hoe het de drie doelen van onderwijs gaat bedienen. Dan wordt burgerschapsvorming een apart vak, en niet een van de doelen. Dat lijkt ons onwenselijk.

Is het bevorderen van zelfredzaamheid een algemene taak van het onderwijs, of valt zij specifiek onder de burgerschapsopdracht van de school. In het laatste geval: wat betekent dat voor de grenzen van het domein burgerschap?

Dit is een algemene taak van de school, een algemene taak van het onderwijs. Alles wat leerlingen leren draagt bij aan het bevorderen van zelfredzaamheid van leerlingen. Het is in die zin geen specifiek doel dat 'alleen' hoort bij burgerschapsvorming.

Is kennis van het religieuze leven (zoals dat nu in de kerndoelen staat) een onderdeel van burgerschapsvorming of niet? Zo ja, wat betekent dat dat voor de grenzen van het domein burgerschap?

Net als veel andere kennis, is kennis van religie belangrijk om de samenleving te kunnen begrijpen. In de context van burgerschapsvorming is dit vooral een voorwaarde en zou het leren omgaan met verschillen tussen religies, leren omgaan met mensen die verschillende geloven aanhangen dat wel kunnen zijn. Via het oefenen van een 'interlevensbeschouwelijke dialoog' bijvoorbeeld.

REFLECTIE OP **TUSSENPRODUCTEN.**

Probeer uw antwoord zo beknopt mogelijk te verwoorden en te voorzien van argumentatie. (max 200 woorden)

In hoeverre is de uitwerking van burgerschap voor leerlingen in de visie voldoende toekomstgericht?

Deze conceptvisie is niet toekomstgericht. Er wordt heel even gesproken over brede vaardigheden, maar dit wordt niet concreet gemaakt voor burgerschap. Binnen de context van burgerschapsvorming zou er meer aandacht mogen zijn voor het leren over de toekomst: grote maatschappelijke vraagstukken (van lokaal tot mondiaal) bestuderen via het analyseren van trends, scenariodenken, op waarde gebaseerde afwegingen maken tussen wenselijke en verwachte toekomsten, back casting fore casting. Hier ligt voor het vak aardrijkskunde een grote uitdaging.

Zijn de (mogelijke) ontwikkelingen in de samenleving in de visie te veel of juist te weinig uitgewerkt? Wat ontbreekt er mogelijk?

Dit is het sterkte stuk van deze conceptvisie, dankzij de duidelijke voorbeelden op pagina 1 en 2.

In hoeverre leidt de uitwerking van burgerschap in de visie in uw ogen tot voldoende betekenisvol onderwijs voor de leerlingen?

Het belang en de relevantie wordt duidelijk gemaakt. Er ontbreekt echter nog een vertaalslag naar de lespraktijk. Hoe zet je dit in tijdens de lessen? Bij welke vakken komt het allemaal terug? Is er een koppeling te maken tussen welke vakken? Deze vragen blijven onbeantwoord.

In hoeverre is de visie voldoende relevant voor jouw specifieke sector/ schoolpopulatie? Is het perspectief van jouw school/ doelgroep/ denominatie voldoende meegewogen?

Doordat er geen koppeling gemaakt is met de praktijk, vakken en andere leergebieden is deze vraag niet te beantwoorden. Voor het PO willen wij de opmerking maken dat we gezien de enorme overladenheid, dit wordt afgestemd met 'wereldoriëntatie' en niet een apart leven gaat leiden.

REFLECTIE OP **TUSSENPRODUCTEN.**

Probeer uw antwoord zo beknopt mogelijk te verwoorden en te voorzich van argumentatie. (max 200 woorden)

Wat mist u nog in de visie dat het ontwikkelteam zeker nog moet overwegen of meenemen?

Koppeling met andere vakken, leergebieden en de schoolpraktijk. Voor het PO bestaat er de grote wens om zeker geen aparte / nieuwe leergebieden op te tuigen. De overladenheid is daar groot. Graag in overleg met 'wereldoriëntatie' (ak, gs, bio) oppakken.

Reactieformulier tussenproduct Curriculum.nu

Hierna vindt u de vragen van het team aan specifieke doelgroepen. U kunt antwoorden geven op de vragen die voor u of uw organisatie van toepassing zijn.

VERVOLGONDERWIJS

In de visie staat dat er een goede doorlopende leerlijn moet komen met het vervolgonderwijs. Samenwerking met mbo, hbo en WO zijn daartoe noodzakelijk. Is het noemen van deze aansluiting/samenwerking voor PRO/(v)so voldoende of moeten er ook specifieke richtlijnen worden opgenomen over samenwerking met het beroepenveld en/ of andere sectoren?

Overige punten

Als u naast de antwoorden hierboven aan het ontwikkelteam nog andere aandachtspunten heeft, kunt u dat hieronder invullen. Onderwerpen die geen betrekking hebben op de inhoud van de tussenproducten en/of de consultatievragen van het ontwikkelteam, worden verzameld en gedeeld.

In de hele conceptvisie wordt uitgegaan van een ideaalbeeld, dat bv. leerlingen inderdaad verantwoordelijkheden hebben/krijgen en kunnen dragen die passen bij hun leeftijd. Maar is dat zo? Wat zijn dergelijke verantwoordelijkheden dan? Vindt iedereen daar hetzelfde over/van? (Bv. de ene ouder laat zijn kind met 8 jaar zelf naar school gaan en de ander pas met 12 jaar, of het ene kind moet als hij 15 is in huis helpen en 1x per week koken maar de ander nooit). Daarnaast blijft de conceptvisie doordat het dwars over alle leergebieden heen gaat, soms wat vaag. Het is begrijpelijk dat het in deze fase nog niet concreter is, maar we hopen dat dat in de volgende fase(s) nog komt.

A. Relevantie van het leergebied

- In dit stuk wordt gesproken van de school als democratische minisamenleving, maar dat staat haaks op de realiteit dat leerlingen daar vrij weinig zelf in te brengen hebben over bv. lesrooster, structuur of wie hen lesgeeft.

-Alinea 3: "Op die manier" is vreemd geformuleerd. Naar buiten gaan met leerlingen of leerlingen in de school geeft niet automatisch een aansluiting bij de leefwereld, daar moeten scholen nog extra acties op ondernemen en in lessen aandacht aan besteden.

- Wat in de visie staat past met name wat op dit moment aan de orde komt bij de vakken maatschappijleer en aardrijkskunde. Het zou goed zijn deze speerpuntvakken te benoemen en aan te geven dat daar veel kansen en mogelijkheden liggen voor het geven van goed burgerschapsonderwijs. Uiteraard náást de mogelijkheden die bij de diverse andere vakken liggen.

-De beschreven ontwikkelingen zijn eigenlijk de doelen die je met burgerschapsonderwijs wilt bereiken. Benoem deze dan ook als zodanig. Voor de leesbaarheid: sorteer deze op de onderwerpen die bij elkaar horen. Bv, onderhoud van de democratie, ongelijkheid en uitsluiting en individualisering bij elkaar, globalisering en over klimaatverandering bij elkaar.

Bijdrage aan van burgerschap aan hoofddoelen vh onderwijs

Alinea 2: Wat zijn democratische vaardigheden? Wil de school zelf actief zijn in het bevorderen van burgerschap OF wil de school bij leerlingen actief burgerschap bevorderen? Zin is nu op verschillende manieren te interpreteren. Lijst van voorbeelden toevoegen hoe dan?

B. Inhouden van het leergebied

- Alinea 3: Erg blij me benoeming van schaalniveaus, deze alinea beschrijft precies hoe aardrijkskunde een bijdrage levert aan burgerschap

- Alinea 4: Eerst zin aanpassen; verhouden tot zichzelf, tot anderen en tot HUN wereld, DICHTBIJ EN VERAFF.

- Alinea 5: blij met benoemen van de aardrijkskundige onderwerpen globalisering, migratie en klimaatverandering. Lijstje kan nog worden aangevuld.

C. Inhouden van het leergebied

- Blij met de benoeming dat burgerschap geen vak moet worden maar geïntegreerd binnen (bestaande) vakken. Dit mag nog specifieker worden benoemd.

Bijdrage aan brede vaardigheden

- Burgerschap biedt geen betekenisvolle context om te oefenen, ander vakken (bv. wereldoriëntatie in PO of maatschappijleer en aardrijkskunde op VO) bieden context om burgerschapsvaardigheden te oefenen

- Brede vaardigheden: bij 3) toevoegen: omgaan met en verplaatsen in anderen. Dat empathisch vermogen is belangrijk binnen burgerschap. Zeker als je leerlingen wilt aanzetten tot actief burgerschap.